

Stânga românească – începutul sfârșitului, sau un nou început?

(Romanian Left – the beginning of the end or a new beginning?)

Bogdan TEODORESCU
Dan SULTĂNESCU

Abstract: *After PSD has lost the presidential elections in 2014, we are in a new context in which we need to discuss the possible decisive erosion of PSD electorate. We will analyze sociological data to see to what extent this possible erosion is based on something real or is just wishful thinking of PSD opponents. Is the Romanian Left ready for a political comeback or we will see a period of decreasing support for PSD? Is PSD support base aging and getting smaller? We tried to answer these questions by making a simple analysis of the evolution of Romanian Left in the past.*

Keywords: *Romanian Left, electoral base, exit poll analysis, PSD.*

Introducere

Fiecare eșec electoral al partidului de stânga¹ din România a fost urmat, în spațiul public, de două tendințe distincte. Prima se referea la iminenta dispariție a respectivei organizații politice în primul rând din cauza inevitabilității dispariției electoratului propriu. Pornind de la imaginea clasică impusă despre cum arată votanții partidului social-democrat (îmbătrâniți, din rural, săraci, pensionari, fără educație și fără mobilitate), s-au construit mereu teorii despre cum Partidul Social

Democrat (PSD) își pierde constant electoratul, datorită unor schimbări generaționale prea ample pentru a fi ignorate. În principiu, această tendință era găzduită de media și preluată punctual de purtătorii de mesaj ai partidelor de dreapta. A doua tendință, mult mai profundă și mai organizată, provenea din interiorul PSD și viza presiune de modernizare, reformare și înnoire a partidului. Reformarea se referea întotdeauna la înlocuirea unor cadre dintr-o anumită grupare, cu altele din gruparea contestată, înnoirea se ducea în general către

componenta diverselor liste pentru alegerile viitoare, iar modernizarea se orienta spre schimbarea mesajului și, implicit, schimbarea electoratului. Ne putem referi în această analiză la patru momente istorice, 1996, 2004, 2009 și 2014, toate venite după înfrângeri electorale pentru stânga românească și toate în care s-a pus problema, mai mult sau mai puțin explicit, rediscutării rolului PSD (sau PDSR, cum era numit în trecut) în societate și în viața publică. În trei dintre ele, am constatat presiunea pentru deplasarea ideologică a partidului dinspre stânga spre centru. Doar în 2010, după înlocuirea lui Mircea Geoană cu Victor Ponta, a existat o deplasare de sens opus, spre definirea mai clară ca partid care reprezintă publicul social-democrat intern.

Momente de cotitură pentru stânga românească

În 1997, ApR (ca versiune ruptă din PDSR și ca alternativă la acesta) s-a vrut a fi o variantă de stânga „mai europeană”, care să atragă un alt electorat, cu un profil mai urban și mai educat decât cel reprezentat de Ion Iliescu. Noul partid, care se declara tot social-democrat, îl avea ca lider pe Teodor Meleșcanu, care lansa ideea de a treia cale². Un studiu al Institutului Social Democrat „Ovidiu Șincai” constata, în 2003,

următoarele: “În căutarea unei identități și a unui segment electoral de susținere, ApR și-a propus un discurs «pragmatic și flexibilitate ideologică», inspirându-se din laburismul lui Tony Blair. Imitând cea de «a treia cale» blairistă, liderul ApR lansa sintagma «a trecut vremea social-democrației cu bască», tocmai pentru a sublinia apropierea de gulerele albe”³.

În 2005, Mircea Geoană a formulat expres, la congresul în care a candidat împotriva lui Ion Iliescu, această necesitate de reorientare, iar după aceea Grupul de la Cluj a teoretizat noul electorat al stângii autohtone ca fiind tânăr, educat, urban, similar până la urmă modelelor occidentale. Adus în România, Anthony Giddens, fost consilier al lui Tony Blair și Bill Clinton, vorbea despre modelul social-democrat modern⁴, sursa de inspirație pentru programul lui Mircea Geoană. Reamintim momentul lansării “Revoluției binelui”, proiectul lui Geoană de reformare a social-democrației și a clasei politice în ansamblu. De asemenea, Vasile Dâncu vorbea despre nevoia de clarificare doctrinară, la o masă rotundă numită *Locul și rolul stângii în România Contemporană*, organizată de ISD „Ovidiu Șincai” în 18 ianuarie 2008 la București: “Stânga se limitează să facă acompaniamente sociale pentru capitalism. (...) Nu există încă în

România o cultură de stânga veritabilă. Acest lucru influențează prestația partidelor dar și mișcările electoratului (...) Stânga românească are probleme de proiect, de personal, de organizare și de electorat. Dar bolile stângii sunt bolile politicii românești. Stânga ar trebui să-și schimbe metoda, modul de gândire, modelele de acțiune, concepția despre stat și piață dar și un nou alt tip de raporturi cu cetățenii. Stânga tradițională se ocupa de reglementări, de naționalizări, punea taxe și cheltuia pe protecție pasivă. Acum e nevoie de adaptări mai subtile la o realitate schimbată. Dar, în primul rând, este nevoie de o cultură de stânga și aceasta trece prin cultivarea dezbaterii ideologice”⁵.

Același mesaj de extindere a bazei electorale a fost lansat și după 2014, dorindu-se explicit o îndepărtare de un anumit model imagologic considerat păgubos de noii lideri ai partidului. Liviu Dragnea spunea, în 2015: „Vom gândi un nou proiect politic, un nou proiect pentru societate, vom deschide partidul la o dezbatere despre modernizarea stângii, a societății românești și pentru aceasta vom aduce alături de partid intelectuali de stânga, chiar dacă uneori ne critică. Există atât de mulți oameni de valoare în România, care vor să-și aducă aportul (sic!) la construcția unui proiect de societate și care, din păcate, nu au unde să se exprime”⁶.

Și după 1997, și după 2005, s-a constatat că identificarea aceluia nou electorat care să ajute la redefinirea partidului stângii din România este extrem de dificilă. ApR a dispărut după un eșec electoral în anul 2000, iar Mircea Geoană a adunat în fruntea PSD nu mai puțin de șase înfrângeri electorale consecutive – referendumul pentru demiterea lui Traian Băsescu din 2007, europarlamentarele din 2007, localele din 2008, parlamentarele din 2008, europarlamentarele din 2009 și prezidențialele din 2009.

Cum comparăm evoluția publicului PSD

Șansa PSD în toată această perioadă a fost că niciodată nu a avut o reală competiție în partea stângă a spectrului politic, astfel încât experimentele făcute nu au condus la nașterea unei alte opțiuni partinice, care să-i pună în pericol statutul de partid mare. Arătăm, într-un alt articol⁷, că una dintre strategiile comunicaționale ale dreptei a fost atacarea continuă a electoratului de stânga. Adică, dincolo de atacarea liderilor politici din zona stângii, s-a practicat, în campaniile electorale, și atacarea directă a publicului stângii – care a fost descris drept public asistat, care profită de pe urma publicului dinamic și care trebuie să își ajusteze pretențiile de sprijin din partea statului, pentru că

devine dăunător societății (există nenumărate exemple de abordări de acest tip, în care mai multe categorii sociale au fost blamate fie de politicieni direct – un caz notoriu este reprezentat chiar de fostul președinte Traian Băsescu, care ataca pensionari, profesori sau medici pentru pretențiile sociale ale acestora, fie de către reprezentanți ai societății civile și ai mass-media, care au derulat campanii de presă importante împotriva unor categorii sociale – campaniile împotriva pensionarilor militari, de exemplu).

Miza acestei manevre era, pe de o parte, mobilizarea propriului electorat împotriva unui inamic mult mai consistent decât un partid politic și, pe de altă parte, inducerea unui sentiment de inferioritate la adversarul politic, definit ca fiind reprezentantul unui public inferior. Permanenta preocupare a PSD de a-și înnobilă electoratul demonstrează că măcar parțial strategia dreptei a avut un oarecare succes. Reversul medaliei, însă, este că agresarea continuă a votanților PSD, catalogarea lor ca fiind cetățeni de rangul doi, beneficiari ai Statului (conceptul de “pomană electorală” s-a născut exact cu referire la raporturile dintre partidul de stânga și votanții săi) și nu generatori de prosperitate, a creat un anume tip de dependență a acestora față de singura organizație politică importantă care nu-i incriminează. Prin urmare,

aceste atacuri au dus la consolidarea relației cu PSD și chiar la mobilizarea mai puternică a acestora în jurul liderilor PSD care își asumă ofensiv susținerea lor publică.

Suntem, așadar, într-un nou context în care se discută despre posibila erodare decisivă a electoratului PSD și este o provocare analizarea datelor sociologice, pentru a vedea în ce măsură această prognoză se bazează pe ceva sau reprezintă doar wishful thinking. Se izolează stânga românească sau are resurse sociologice pentru noi reveniri, așa cum a obșnuit în trecut? Are un public de susținători îmbătrâniți și tot mai puțini, sau se poate baza în continuare pe o susținere consistentă? Am încercat să răspundem la aceste întrebări făcând o analiză simplă asupra evoluției caracteristicilor publicului de stânga din România.

O lucrare publicată de echipa Infopolitic propune o comparație interesantă cu privire la evoluția publicului de stânga, în România ultimilor ani. Această comparație este realizată în jurul mai multor date sociologice, dar în special în jurul datelor furnizate de două sondaje de tip exit-poll, realizate spre finalul mandatelor președinților PSD Mircea Geoană și Victor Ponta. Am dorit o analiză a profilului publicului care a votat PSD la două alegeri europene, în 2009 și, respectiv, în 2014. Datele au fost preluate din exit-poll-uri

realizate de companiile CCSB (pentru 2009) și Sociopol (pentru 2014).

Pornind de la datele acestei comparații, dorim să combatem o parte din miturile construite în societatea românească cu privire la publicul de stânga și să constatăm care sunt tendințele de evoluție în ceea ce privește caracteristicile acestui public pentru viitor.

În primul rând, vom prelua modelul de comparație propus de echipa Infopolitic, în care se propune o evaluare în termeni relativ echilibrați. Citând din metoda propusă de Infopolitic, reținem că premisa de la care s-a plecat este aceea că în cei cinci ani în care PSD a fost condus de Victor Ponta s-au produs schimbări interesante în profilul standard al electoratului tradițional al PSD, iar aceste schimbări nu sunt neapărat în linia la care opinia publică s-ar putea aștepta. Nu s-a optat pentru o comparație între sondaje, ci între date de exit-poll, din dorința de a reține informații cât mai relevante. Apoi, dintre tipurile de scrutin avute în vedere, doar trei ar fi putut fi relevante pentru votul politic, fără a fi afectate de personalizarea candidaților. Este vorba de alegerile parlamentare (și în 2008 și în 2012 s-a votat într-un sistem similar), de alegerile europarlamentare (vot pe liste, tipul de scrutin în care contează cel mai mult votul politic) sau de alegerile

pentru listele de candidați pentru alegerile locale (listele de consilieri județeni). În realitate, însă, există câteva elemente care au forțat alegerea metodei, lăsând ca singură comparație utilă cea referitoare la votul pentru alegerile europene. Mai întâi, la alegerile parlamentare și la cele locale din 2012, PSD a candidat pe liste comune cu PNL, în cadrul Uniunii Social Liberale, fiind practic imposibil de diferențiat votul pentru PSD, pentru a-l putea compara cu cel din perioada anterioară. Așadar, singura comparație viabilă este cea din alegerile europene. Însă, ca un argument suplimentar, acest tip de alegeri este unul care oferă date destul de relevante pentru votul politic: la alegerile europene nivelul participării la vot este unul relativ scăzut, ceea ce înseamnă o concentrare mai mare a votanților din nucleele de simpatizanți ai partidelor; de asemenea, la alegerile europene putem să sesizăm o imagine a unui întreg mandat de conducere pentru un lider de partid, câtă vreme ele se organizează, întâmplător, la peste 4 ani de la preluarea conducerii partidului (Mircea Geoană avea, la momentul alegerilor europene din 2009, peste 4 ani vechime în fruntea PSD, unde fusese ales în 2005, același lucru fiind valabil și pentru Ponta – alegeri europene în 2014, preluarea partidului în 2010). Daniel Buti și Alexandru Radu detaliază, într-un articol

publicat în 2015⁸, mecanismul scrutinului proporțional plurinominal, care se aplică în cazul alegerilor europarlamentare și care reflectă expresia unui vot politic relativ clar. De asemenea, într-un alt articol, unul dintre autori explică și cum votul politic se vede mai bine în cazul unui scrutin cu participare la vot redusă: “cu cât prezența la urne este mai mică, cu atât rolul structurii de partid și importanța electoratului captiv cresc”⁹.

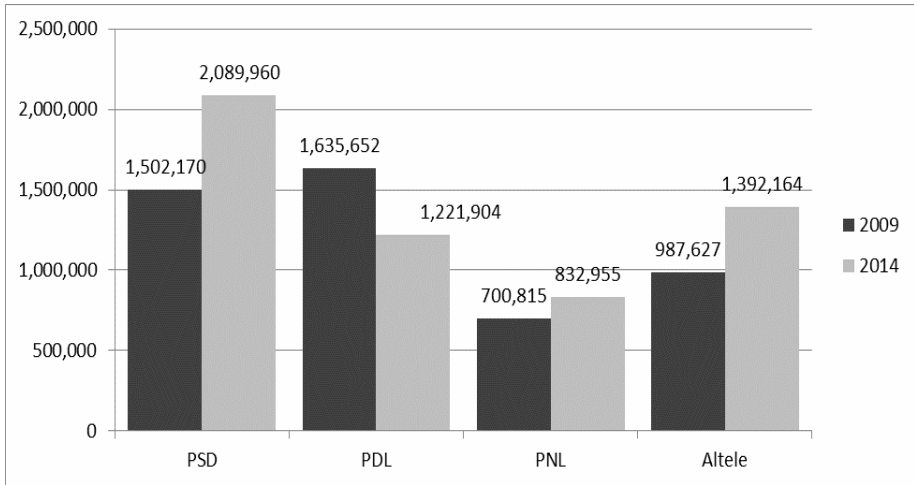
Pentru corectitudine, reținem și diferențele care pot influența comparațiile – în 2009, PSD se afla la guvernare într-o coaliție cu PDL, iar în 2014 PSD se afla la guvernare, însă tocmai după ce se dizolvase coaliția USL. O altă diferență este dată de prezența la urne, cu 710.000 mai mulți votanți în 2014, când au fost aprox. 5.537.000 de voturi valabil exprimate nenule. De asemenea, o altă diferență: în 2009 au candidat 7 partide și 2 independenți, iar în 2014 au fost 15 partide și 8 independenți. În 2014, mai multe partide din sfera PDL au candidat separat (PDL, PMP, Noua Republică, Forța Civică și PNȚCD), ele fiind trecute toate sub sigla PDL în această analiză.

Datele de la cele două exit-poll-uri au fost ponderate cu rezultatele reale (BEC) și cu distribuția voturilor pe regiuni geografice (Moldova, Valahia, Transilvania) și tipuri de localități (rural-urban), astfel încât să

reprezinte cât mai fidel voturile reale. Procentele au fost transpuse în număr de voturi înmulțind cu voturile valabil exprimate (cf. BEC). Astfel, pe baza exit-poll-urilor CCSB/SocioPol și a datelor oficiale se poate estima numărul de tineri, femei, persoane cu studii superioare etc. care a votat cu fiecare partid.

Rezultate – comparație PSD 2014 vs PSD 2009

O primă concluzie arată că numărul de votanți pentru stânga a crescut din 2009 până în 2014 – mai întâi, atât în cifre absolute (jumătate de milion de voturi mai mult în 2014 față de 2009), dar și în procente (de la 31% la 38%). Stânga, în ansamblu, a crescut, în timp ce dreapta, cu totul, a scăzut. Pentru corectitudine, amintim că în zona altor candidați (independenți) există în 2009 Elena Băsescu, ea completând voturile date dreptei, și în 2014 Mircea Diaconu, acesta având voturi atât dinspre PNL cât și dinspre PSD. Așadar, o primă constatare reflectă creșterea cu minim 7 procente pentru PSD.

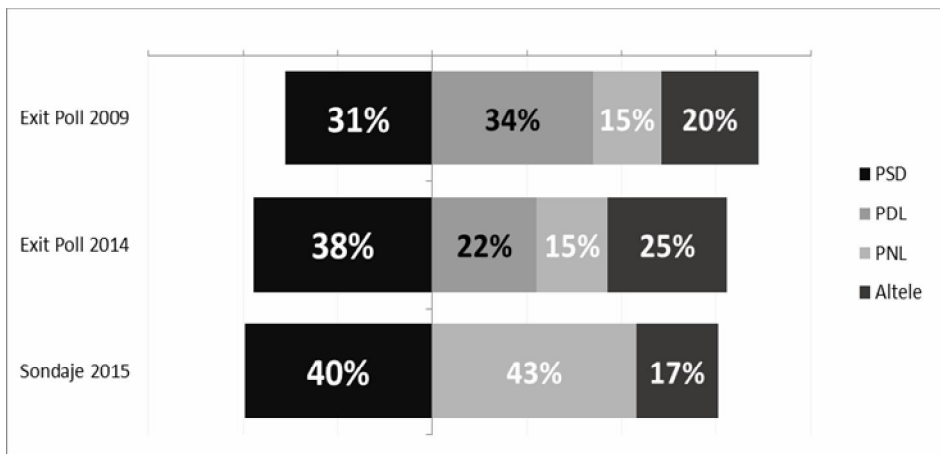

În același timp, PDL și sateliții obțin cu 400 de mii de voturi mai puțin, PNL cu 130 de mii mai mult, iar alți candidați cu 400 de mii mai mult, creșterea fiind datorată mai ales candidaturii lui M. Diaconu (probabil că în lipsa acesteia procentul de voturi pt. PSD și PNL ar fi fost mai mare).

Ca o imagine generală, constatăm că, după 5 ani, stânga a ajuns la egalitate cu dreapta.

Diferența dintre dreapta și stânga era mai mare în 2009 decât este acum (de la 16% a ajuns la 3%)

Comparații în funcție de geografie și tip localitate

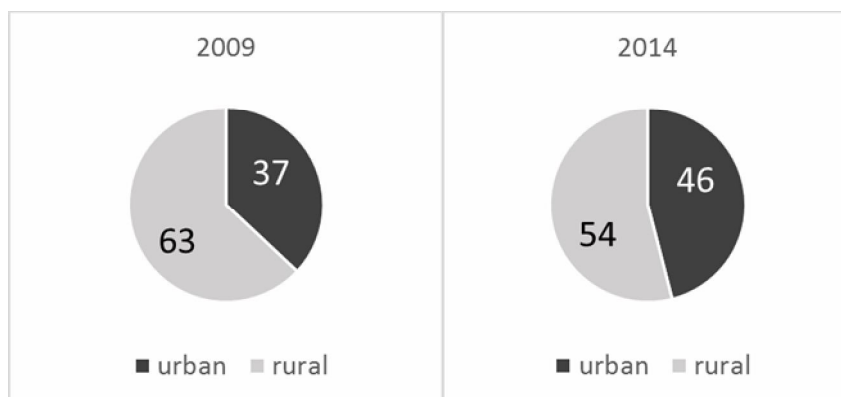
O a doua concluzie relevantă arată o creștere a votului pentru

PSD în urban, profilul alegătorilor de stânga apropiindu-se mai mult

de profilul populației României, după ce, în trecut, caracterul rural al alegătorilor PSD era covârșitor. Așadar, creșterea înregistrată de PSD s-a făcut mai ales în zona urbană.

În 2014, 54% din totalul votanților PSD erau din mediul

rural (procentual cam la fel cu votanții PNL și mai mult decât votanții PDL și sateliții, majoritari din urban) și 46% din mediul urban. **În 2009, doar 37% dintre votanții PSD erau din mediul urban, deci a avut loc o creștere de 9% în urban.**

O a treia concluzie, referitoare la distribuția votului în țară, este aceea că PSD își crește numărul de voturi în toate regiunile, comparativ cu 2009. Diferența față de dreapta este cea mai mare în Valahia rurală, urmată de Moldova rurală. Cel mai

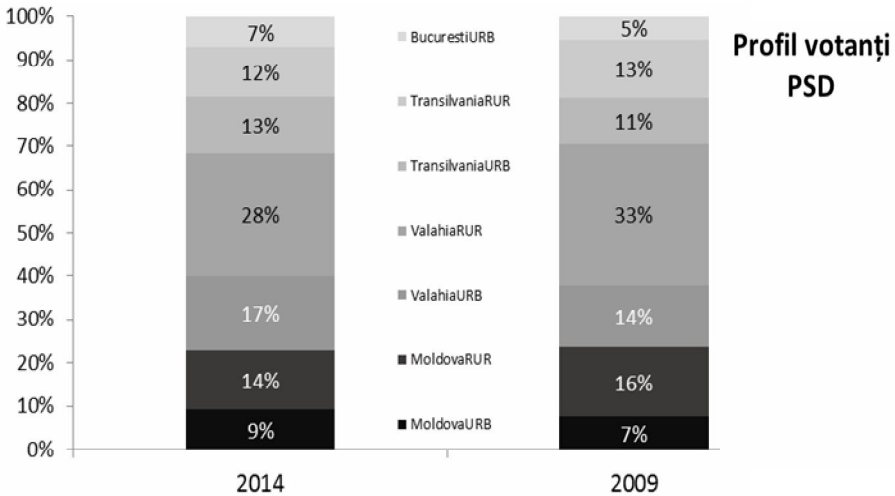
mare deficit față de dreapta este, tradițional, în Transilvania rurală. Practic, PSD stă mai bine acum decât în perioada 2009 în toate regiunile și tipurile de localități, mai ales în orașele din sudul țării (inclusiv București).

		PSD 2014	PSD 2014 - PSD 2009	stanga - dreapta
		număr	număr	2014
Moldova	MoldovaURB	190,430	+77,765	+20,779
	MoldovaRUR	287,893	+44,755	+45,072
Muntenia Oltenia Dobrogea	ValahiaURB	360,347	+148,690	+33,010
	ValahiaRUR	592,770	+98,046	+124,618
Transilvania, Banat, Crișana, Maramures	TransilvaniaURB	270,719	+111,235	-64,934
	TransilvaniaRUR	241,229	+38,288	-91,223
București	BucureștiURB	146,572	+69,011	-32,221

Creșterea din urban se regăsește și în regiuni – în toate, ponderea voturilor PSD devine mai echilibrată, crescând voturile din urban pe seama celor din rural (în fiecare regiune se vede acest lucru).

S-a constatat creșterea ponderii votanților din București și Valahia

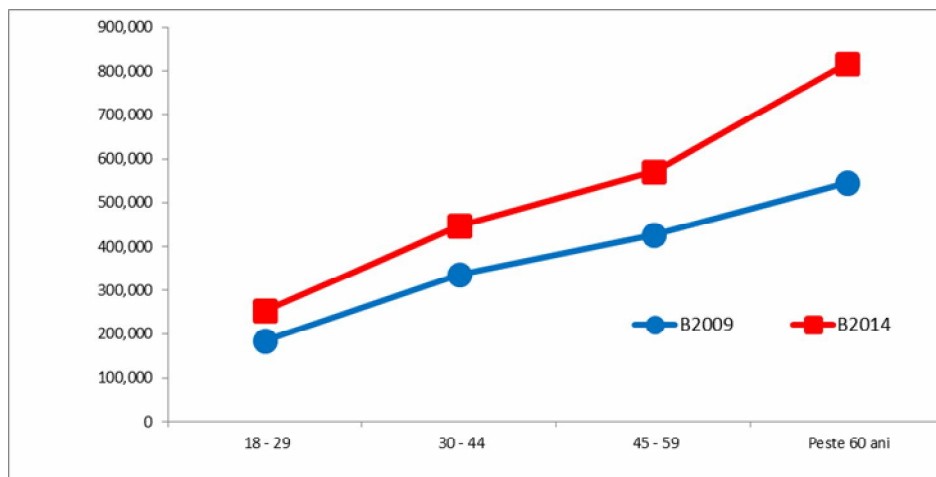
urbană, dar și din Transilvania urbană. Ulterior, alegerile prezidențiale din toamna anului 2014 au făcut ca avansul din Transilvania să fie pierdut. Însă, în termeni comparativi, PSD-ul din 2014 a fost mai atractiv pentru publicul ardelean decât PSD-ul din 2009.

A patra concluzie se referă la vârste: în 5 ani de zile, votul pentru PSD crește la toate categoriile de vârstă, însă cel mai mare avans se înregistrează la pensionari, public ce redevine „motor” de mobilizare pentru PSD. De notat, însă, că PSD își îmbunătățește performanța și în fața publicului tânăr, o zonă care tradițional este ostilă față de acest partid. Așa cum este de așteptat,

profilul general al votantului PSD (și în 2014, și în 2009) ține de creșterea în vârstă, iar probabilitatea de a vota cu PSD crește o dată cu vârsta. În 2014, PSD a atras voturi mai ales din rândul celor trecuți de 60 de ani (800 de mii de votanți) și cu câte 2-300.000 de voturi mai puține la fiecare categorie inferioară de vârstă.

	PSD 2014		PSD 2014 - PSD 2009		stanga - dreapta
	număr		număr		2014
18 - 29	253,415		+69,050		-115,002
30 - 44	448,963		+111,413		-90,948
45 - 59	569,445		+143,490		-46,645
Peste 60 ani	818,137		+272,030		+292,255

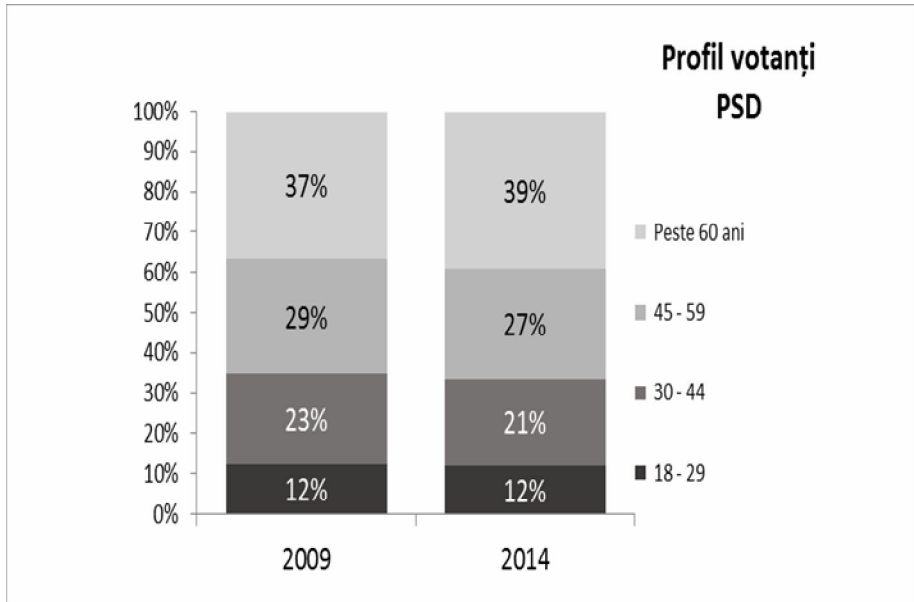

În 2014, singura categorie de vârstă unde erau mai mulți votanți ai stângii decât ai dreptei era cea a pensionarilor (cu 300.000 mai multe voturi). În celelalte categorii erau mai mulți votanți ai dreptei, în special printre cei sub 45 de ani.

Diferențele pe clasa de vârstă s-au accentuat în ultimii cinci ani. Altfel spus, plusul de voturi adus în ultimii cinci ani a venit în special din zona celor cu vârste mai mari (beneficiile guvernării pentru pensionari și pentru cei

aproape de vârsta pensionării, probabil, reprezintă o explicație pentru acest plus). Au crescut cu 25% din valoarea inițială cei aflați sub 60 de ani și cu 33% cei peste 60 de ani.

În 2009 progresia era în linie dreaptă, dar în 2014 vârstnicii se distanțează de celelalte categorii. În 2014, 66% din totalul votanților PSD aveau peste 45 de ani (procentual cu 10% mai mult decât votanții PDL sau PNL) și 34% sub 45.

Luați pe grupe mari de vârstă, nu par să existe diferențe între 2009 și 2014. Singura diferență notabilă este creșterea ușoară a proporției celor trecuți de 60 de ani, la 39%, de la 37% cât era în 2009, concomitent cu ușoara scădere din categoria 30-59.

A cincea concluzie vine din zona nivelului de educație – PSD înregistrează un progres în zona voturilor din partea românilor cu studii superioare, contrar așteptărilor generale.

	PSD 2014		PSD 2014 - PSD 2009		stanga - dreapta
	număr		număr		2014
Studii primare	536,675		-2,658		+144,700
Studii medii	1,178,195		+446,257		+151,981
Studii superioare	369,054		+150,514		-259,572

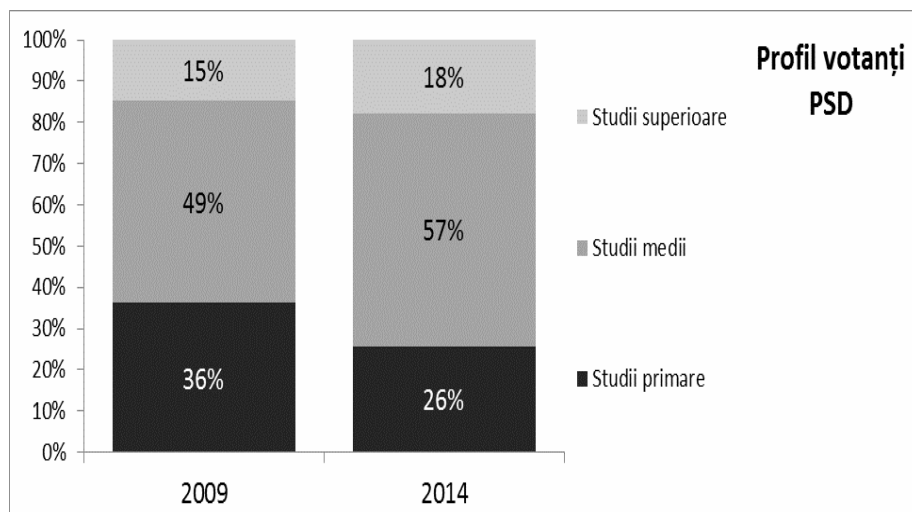
PSD a avut cele mai multe voturi în 2014 din rândul celor cu studii medii (categoria cea mai numeroasă din populație), aproape

1,2 milioane, apoi printre cei cu studii primare (500.000) și, la final, cei cu studii superioare (370.000). Față de 2009, în 2014,

PSD nu a obținut mai multe voturi de la cei cu studii primare, însă a primit cu 40% mai multe voturi de la cei cu studii medii (+400.000) sau superioare (+150.000).

Cei cu studii primare nu s-au dus spre dreapta, pur și simplu

sunt mai puțini numeric și procentual printre participanții la vot în 2014. Asadar, PSD pare să se fi adaptat la creșterea nivelului educației în societate.

În 2014, categoriile educaționale fără studii superioare erau caracterizate de o tendință pro-PSD (cu câte 150.000 mai multe voturi pentru stânga decât pentru dreapta pentru cei cu studii primare și medii), iar cei cu studii superioare aveau o tendință puternic anti-PSD (cu 260.000 mai multe voturi pentru dreapta decât pentru stânga).

Procentual, 26% din votanții PSD din 2014 aveau studii primare, 57% studii medii și 18% studii superioare. În 2009, mai mult de o treime dintre votanții PSD aveau studii primare, dar procentul a scăzut cu 10% în 2014. A crescut mai ales ponderea

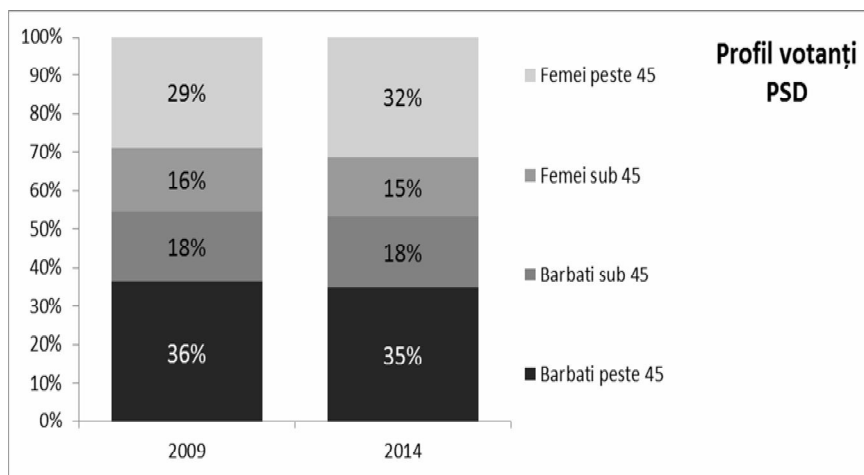
celor cu studii medii în rândul votanților PSD (+8%) și doar cu 3 procente ponderea celor cu studii superioare.

După prezidențiale, în 2015 situația arăta că PSD, UNPR și PC obțineau, împreună, 50% la cei cu studii primare, 40% la cei cu studii medii și 29% la cei cu studii superioare.

A șasea concluzie ține de gen și vârstă: PSD a crescut mai mult printre bărbații tineri decât printre femeile tinere, dar mai mult printre femeile trecute de 45 de ani față de bărbații din aceeași categorie de vârstă. Indiferent de gen, în categoria tinerilor PSD are mai puține voturi decât PNL și

PDL și mai multe în categoria vârstnicilor. Diferența stânga-dreapta este similară în rândul

celor tineri, dar diferă atunci când vârsta este mai înaintată.

Concluzii

Toate aceste date arată unde se afla publicul PSD în urmă cu puțin peste un an, într-un moment electoral clar. Datele culese de mai multe sondaje CSCI ulterior (2014, 2015, chiar și ianuarie 2016) confirmă o bună parte din aceste concluzii, însă ele nu sunt luate în calcul, pentru că vrem să păstrăm o comparație realistă între două momente electorale. Probabil, alegerile locale și parlamentare din acest an, derulate în sistem electoral comparabil cu cel al alegerilor europene (liste de candidați, vot politic preponderent, mai puțină influență personală asupra campaniilor) vor oferi informații suficiente pentru o nouă comparație și pentru o

evaluare a perspectivelor pentru publicul de stânga din România.

La momentul actual, constatăm, în rezumat, că publicul PSD nu a scăzut, ci dimpotrivă, a crescut sau, cel puțin, s-a consolidat. Creșterea a avut loc în urban, nu doar în rural, echilibrând proporția susținătorilor stângii. Au crescut susținătorii din toate categoriile de vârstă, în special în zona celor în vârstă. În contextul îmbătrânirii populației, acest lucru nu este neapărat un semn negativ pentru PSD, ci mai degrabă unul care să ridice semne de întrebare pentru opoziția PSD (care nu reușesc să atragă în aceeași măsură sprijinul populației mature și în vârstă). Decalajul urban-rural a scăzut, iar sondajele recente arată că, și după

înfrângerea din alegerile prezidențiale, sprijinul pentru PSD a rămas unul foarte important¹⁰.

Discuția despre reformarea sau modernizarea stângii însă va continua, pentru că ea reprezintă o retorică ce are mai mult legătură cu lupta politică și cu legitimarea diverselor gesturi politice ale reprezentanților stângii decât cu nevoia reală a electoratului stângii românești. Publicul stângii românești are trăsături constante și preocupări relativ clare – ele nu coincid cu agenda publicului dreptei decât parțial, așa cum constatăm într-o analiză a temelor de agendă care împart România în două (o Românie a publicului dreptei, care vrea dezvoltare și accent pe modernizare – și care, îndeobște, votează anti-PSD; și o Românie a publicului stângii, care vrea măsuri de supraviețuire și un stat care să ofere susținere și servicii publice puternice – și care votează mai degrabă pentru PSD). Publicul de stânga de tip european (tineri, educați, din mediul urban, pro-europeni, foarte toleranți, dornici de deschidere și integrare) este relativ departe de publicul stângii românești și are, în prezent, o problemă majoră de reprezentare, câtă vreme respinge discursul stângii politice românești și nu se regăsește în abordările dreptei românești.

Existența acestui public de stânga de tip european nu poate fi, însă, ignorată. Acest public, chiar și foarte redus proporțional, nu este egal cu zero și el este vizibil pentru spațiul media, prin voci care se afirmă în special prin discurs critic la adresa tuturor partidelor. Însă, chiar dacă acest public există, el nu este integrat în ofertele electorale ale partidelor politice actuale și, pentru moment, va avea o reprezentare politică limitată. În acest context, presiunea legată de viitorul PSD ține de măsura în care acest partid va păstra și va consolida relația sa cu publicul său tradițional, definit în acest articol ca fiind un public preponderent din rural, îmbătrânit, cu nivel mediu și redus de educație, mai puțin cosmopolit și mai preocupat de valori naționale sau de supraviețuire. Relația cu acest electorat poate face ca PSD să rămână un partid care să conteze în viitorul politicii românești (așa cum a făcut-o aproape de fiecare dată după o înfrângere, revenind și câștigând alegeri în 2000 sau 2012, de exemplu) sau să redevină un partid care, similar cu perioada în care a fost condus de Mircea Geoană, să piardă pe rând toate confruntările electorale în care se implică.

Note

- ¹ O precizare – când vorbim de stânga, în România, ne referim la zona pe care social-democrații români și-o revendică, fără ca acest lucru să presupună o corespondență cu ceea ce înseamnă stânga din punct de vedere doctrinar, în mod obișnuit. Publicul de stânga, în România, are caracteristici speciale, care îl deosebesc destul de mult de publicul de stânga din Europa occidentală. Însă, în spațiul public românesc post-'89, stânga a fost asociată mai degrabă cu partidul auto-definit drept social-democrat, chiar dacă uneori acest lucru a generat disonanțe importante (publicul de "stânga", adică susținătorii PSD, sunt relativ departe de caracteristicile publicului de stânga din Occident – nu sunt tineri, educați, din urban, ci mai degrabă oameni din rural, în vârstă, cu nivel mediu de educație). Facem această precizare pentru a asuma că, atunci când ne referim la stânga, în România, în acest articol, ne referim la stânga asociată cu partidul social-democrat.
- ² Conform programului de guvernare al ApR, "România 2000", după republica sistemului comunist și după cea configurată de Constituția României, avem nevoie de o a treia republică pentru a așeza instituțiile, practicile și moravurile politice în acord cu interesele cetățenilor. De aceea - spuneau liderii ApR - se va organiza un referendum, după care, în funcție de rezultatele acestuia, se va modifica actuala Constituție a țării.
[http://www.ziaruldeiasi.ro/national-](http://www.ziaruldeiasi.ro/national-extern/apr-a-intrat-in-campania-electorala~ni14fs)
- ³ <http://www.fisd.ro/PDF/110ani.pdf> - Studiul „110 ani de social democrație în România”, realizat de Institutul Social Democrat Ovidiu Șincai, în iulie 2003.
- ⁴ <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2007-11-10/geoana-si-guiddens-pledeaza-pentru-reforma-psd.html>
- ⁵ <http://vasiledancu.blogspot.ro/2008/01/stnga-pe-care-va-trebuie-s-o-reinventm.html>
- ⁶ <http://www.psd.ro/media/stiri/liviu-dragnea-despre-viitorul-psd-vom-gandi-un-nou-proiect-pentru-societate/>
- ⁷ Bogdan Teodorescu, Dan Sultănescu, "Două Românii – clivajul real din ultimii 25 de ani", *Sfera Politicii* Nr. 3 (185), iul.-sept. 2015;
<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/185/pdf/185.09.Teodorescu-Sultanescu.pdf>
- ⁸ Alexandru Radu, Daniel Buti, "Inginerii electorale în România postcomunistă", *Sfera Politicii*, Nr. 3 (185), iul.-sept. 2015.
- ⁹ Daniel Buti, "Limitele electorale ale PSD în alegerile prezidentiale. Cazul 2014", *Sfera Politicii*, Nr. 1 (183), ian.-mart. 2015.
- ¹⁰ Sondajele CSCI publicate pe www.infopolitic.ro, pe tot parcursul anului 2015, arată că PSD se menține pe primul loc în continuare în opțiunea electoratului din România.
<http://infopolitic.ro/editoriale/un-sondaj-la-cald-despre-vinovati-si-solutii-post-accidentul-din-clubul-colectiv.html>

Bibliografie

- BUTI, Daniel, „Limitele electorale ale PSD în alegerile prezidențiale. Cazul 2014”, *Sfera Politicii*, Nr. 1 (183), ian.-martie 2015
- DÂNCU, Vasile, discurs în cadrul întrunirii „Locul și rolul stângii în România Contemporană”, organizată de ISD "Ovidiu Șincai" în 18 ianuarie 2008, București, <http://vasiledancu.blogspot.ro/2008/01/stnga-pe-care-va-trebuie-s-o-reinventm.html>
- DRAGNEA, Liviu, declarație în cadrul conferinței de presă privind principalele direcții de acțiune ale PSD, din 30 iulie 2015, <http://www.psd.ro/media/stiri/liviu-dragnea-despre-viitorul-psd-vom-gandi-un-nou-proiect-pentru-societate/>
- RADU, Alexandru, Buti, Daniel „Ingerii electorale în România postcomunistă”, *Sfera Politicii*, Nr. 3 (185), iul.-sept. 2015
- SULTĂNESCU, Dan, „Un sondaj la cald, despre vinovați și soluții post accidentul din Clubul Colectiv”, <http://infopolitic.ro/editoriale/un-sondaj-la-cald-despre-vinovati-si-solutii-post-accidentul-din-clubul-colectiv.html>
- TEODORESCU, Bogdan; Sultănescu, Dan, „Două Români – clivajul real din ultimii 25 de ani”, *Sfera Politicii*, Nr. 3 (185), iul.-sept. 2015; <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/185/pdf/185.09.Teodorescu-Sultanescu.pdf>
- Institutul Social Democrat „Ovidiu Șincai”, „110 ani de social democrație în România”, iulie 2003; <http://www.fisd.ro/PDF/110ani.pdf>
- Infopolitic, „PSD Ponta vs. PSD Geoană. 5 evoluții în profilul electoratului PSD”, <http://infopolitic.ro/studii/studiu-infopolitic-psd-ponta-vs-psd-geoana-5-evolutii-in-profilul-electoratului-psd.html>
- „Geoană și Guiddens pledează pentru reforma PSD”, <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2007-11-10/geoana-si-guiddens-pledeaza-pentru-reforma-psd.html>
- Programul de guvernare al ApR, „România 2000”, conform: <http://www.ziaruldeiasi.ro/national-extern/apr-a-intrat-in-campania-electorala~ni14fs>
- Sondajele CSCI publicate pe www.infopolitic.ro în 2015